THE LAST, ALWAYS THE SAME, MIRON KIROPOL

Mircea A. Diaconu
Prof. PhD., „Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This study aims to define the distinctive particularities of the poetry of Miron Kiropol, having as a reference volume La marginea focului extrem published at Vinea publishing in 2018. Consecrated in the Romanian poetry of the 1960s, self-exiled in France starting with 1969 and, therefore, a forbidden author in Romania during the communism years, Miron Kiropol returns on the literary market in Romania after 1990 with a poetry which generated different and even divergent interpretations. Within this study we localize the poetry of Miron Kiropol as a descendant of "Eminescu"'s poetry, through the relation between the poems taken in an individual manner and the dimension of the assembly. Considered to have a poetic nature, Miron Kiropol depicts his poetry as a field of visionary revenge before the actual world, in which being and idea, spirit and matter, visions and biography co-exist. Poetry thus becomes an existential journal, a saga of an inner man drunk and sorrowed by the world at the same time.

Keywords: Miron Kiropol, exile, neo-modernist Romanian poetry, religious poetry

Figură solitară și insolită, aproape straniu prin exultanță, exuberanță și entuziasm, Miron Kiropol revine pe piața (și în viața) literară din România cu un volum de peste 500 de pagini, *La marginea focului extrem* (Editura Vinea, 2018). Să reamintim că, plecând din România în1968, după ce editase două volume de versuri (al treilea, tipărit în 1969, a fost dat la topit), a reintrat în literatura română în 1989, surprinzând, în fond, prin formula lirică puternic personalizată? În DGLR, Valeriu Cristea își încheia prezentarea cu această afirmație emblematică: „Poet paradoxal, totodată de o rară concentrare și abundență, profund până la obscuritate, inventatorul unui limbaj poetic foarte personal, uneori derutant, Kiropol are accente, inițiative și izbutiri de mare poet". Firește că anvergura discursului său liric, lipsa parcă a oricărei cenzuri raționale, coborârea în bolgii și în „plutonic" (și trimiterea la acel Eminescu relevat de Negoițescu nu e întâmplătoare) au contrariat critica literară. Altfel nu-mi explic de ce Laurențiu Ulici îl plasează la temelia piramidei pe care și-o imaginase – deși e posibil ca autorul istoriei literare a generației '70, publicate în 1995, să fi avut în vedere doar forța și mai ales impactul volumelor tipărite de Kiropol înainte de plecarea din țară, ratând astfel șansa unei recuperări. Deduc, dintr-o cronică scrisă de curând de Cristian Livescu (nr. 3 din „Convorbiri Literare", 2019), că și în Franța s-a întâmplat cam același lucru; nu numai critica e derutată în fața acestui limbaj, editurile însele par speriate de proiectul liric pe care Miron Kiropol îl construiește. În fine, nu știu dacă a pătruns cu adevărat în conștiința criticii literare românești – dar există, clar, anumite dificultăți în a situa, înțelege, accepta chiar poezia lui Kiropol, care sparge obișnuințele noastre comode. La drept vorbind, e și greu ca vocile criticii să se armonizeze în fața acestui tumult care angajează deopotrivă subiectul și ființa.

De exemplu, în *Poezia românească neomodernistă* (Editura Școala Ardeleană, 2018), Ion Pop îi dedică mai multe pagini, punându-l alături de Nicolae Ionel, într-un capitol numit *Tematica religioasă*. În 1990, Eugen Simion publica în „România Literară" un text care se

intitula chiar„Un poet creștin”. Citim din Ion Pop: „Motive și teme religioase există, în chip firesc la mai mulți poeți, fără a da, însă, tonul ansamblului operei lor. Fac excepție”, aflăm, Nicolae Ionel și Miron Kiropol. Dar dă cu adevărat tematica religioasă tonul poeziei lui Kiropol? Din sinteza propusă de Valeriu Cristea în DGLR, faptul acesta nu prea putea fi bănuit. Dacă insistăm, am putea spune că el nu reiese prea clar nici din analizele pe care le face criticul clujean. Pe de altă parte, tocmai abundența de versuri, de care vorbește cu o anume concesie Ion Pop, și hieratismul asupra căruia atrage atenția sunt mai degrabă incompatibile. E aici o chestiune de nuanță pe care vreau s-o precizez. Firește, are dreptate Ion Pop când spune că textele lui Kiropol propun „un soi de monoculturi, căci și la nivel tematic și la cel al figurației, poezia dezvoltă, ramificând-o, aceeași năzuință obsedantă, care ajunge să o domine: depășirea condiției carnal-umane și transfigurarea în pură ființă spirituală”. Nu cred, însă, că poți ilustra „transferul dinspre carnal spre condiția austeră a subiectului – tendinței de asceză convenindu-i perfect hieratismul *sui generis* al imaginilor” cu versuri precum cele citate: „Zi de nebunie, unde ți-e inima? / – E între trandafir și frică”. Eu văd aici nu asceza, nu hieratismul, ci fervoarea spiritului, un fel de beție nu a simțurilor, ci a spiritului, un fel de sărbătoare a lui care contopește suferința cu o anume glorificare a ei. Mai mult, saltul acesta spre care ne duce cu gândul poezia lui Kiropol – corelat mai degrabă misticismului, decât religiozității –, este adesea expresia nevoii eului deopotrivă de a se construi și de a se exprima pe sine. Totul, poate, consecință a unei crize a subiectului. Oricum, între *trandafir* și *frică* înseamnă între spiritul pur și subiectul concret, într-un fel sau altul agresat.

În fine, am scris de câteva ori cu mulți ani în urmă despre poezia și eseurile lui Miron Kiropol. Voi încerca să dezvolt aici câteva lucruri care mi se par importante, pornind de la acest ultim volum publicat de Miron Kiropol în limba română. Primul poem se numește *7 iunie 2013*, ultimul, *27 martie 2017*. Prin urmare, este firească întrebarea: e un jurnal acest volum de peste 500 de pagini, un jurnal liric – unul al *exercițiilor spirituale*? Titlurile poeziilor – care sugerează respectarea criteriului calendarității, specific jurnalului – ne-ar putea trimite clar spre o astfel de interpretare. De altfel, același lucru se întâmpla cu volumele *Împerecheat cu sabia* (2012) și *Aur în sită* (2014), poate și cu altele. De ce să nu vorbim, mai degrabă, de o „epopee” lirică? Un volum, *Făt Frumos din lacrimă* chiar era numit de Valeriu Cristea epopee. Acum, o epopee care se hrănește și din cotidian. Firește, nu e cotidianul *realistic*, ci al unei lumi vizionare, fantasmatice. Dar la mijloc, totuși, nu e lumea vizionară în sine, ci o combustie care proiectează ființa în spații imaginare, trecute dincolo de oniric, în proiecții ardente. Voi reveni, însă, asupra acestui imaginar. Altceva mi se pare acum relevant. Firește, acest mod de a *trăi* liric are, pentru creația propriu-zisă, avantajele și dezavantajele sale. Natură lirică fiind – sau, mai degrabă, construindu-și identitatea exclusiv ca natură lirică, eludând adică, nu doar din versuri, ci din existență chiar, cotidianul, viața imediată, banala viață cotidiană, Miron Kiropol se construiește exclusiv în spații imaginare. E o proiecție care acoperă totul. Viața aceasta paralelă e singura lui viață. Or, tot ce pune în pagină Miron Kiropol, cele câteva ore de scris, devine astfel semnificativ. Și, ca în cazul jurnalului lui Amiel, tocmai lipsa de selecție e relevantă. De aceea, ar trebui să știm că nu citim poeme, ci avem acces direct la această combustie ardentă. Firește că nu avem de-a face cu *exerciții spirituale* – dar nici cu un „limbaj studiat, ușor artificios”, cum crede Ion Pop. I se poate reproșa lui Kiropol lipsa de orice preocupare formală, absența oricărei *studieri* a efectelor? Dacă ar fi scris poeme, poezii, texte care, suficiente lor însele, să reziste în izolarea lor, adică dacă ar fi rescris, prelucrat, cizelat, dacă s-ar fi chinuit cu versul, cum i se întâmpla lui Eminescu, într-un efort continuu cu perspectiva îndepărtată (și utopică) a „variantei ultime”, definitive, am fi putut avea lăzile de manuscrise și câteva poeme șlefuite ca un cristal.

Dar Miron Kiropol ne arată şantierul în starea lui naturală. Iar trimiterea la Eminescu nu e întâmplătoare – şi, tipologic, situaţional, ea poate să spună ceva. Expansiv, lirismul eminescian e deopotrivă intensiv. Marile viziuni, din care avem acces la fragmente, se decantau în poeme, asupra cărora Eminescu revenea cu obstinaţie. Evident, nici el nu era preocupat strict de poeme. Să nu uităm că *Se bate miezul nopţii* e, la origine, o secvenţa mai degrabă contextuală prin raportare la semnificaţiile întregului din poemul dramatic *Mureşanu*. Or, Miron Kiropol publică tot: o existenţă care se defineşte prin verb – din care, totuşi, pot fi selectate câteva poeme memorabile. Dar, evident, nu o astfel de excelenţă – a fragmentului – caută Miron Kiropol, ci excelenţa viziunii, a totului. Poate că nu am dreptate. Dar mi se pare că această problemă e definitorie pentru lirismul său; a o pune în discuţie, cred că este datul esenţial de la care ar trebui să pornim în orice analiză. Altfel, putem vorbi, ca Ion Pop, de „recolta de versuri", de „sutele de parcele de texte", de „pericolul artificiozităţii", în nici un caz, totuşi, de „limbajul studiat". Aşadar, de ce scrie Kiropol aşa cum scrie?! Şi aici s-ar mai putea lansa nişte ipoteze, poate de natură biografică, freudiană, psihanalizabile etc. Fără ţară, Kiropol locuieşte într-una pe care şi-o construieşte, rodul propriei disponibilităţi creative. Cu traume biografice care transpar în câteva versuri, Kiropol proiectează prin cuvânt spaţii ale libertăţii totale. Cenzurat de umilinţele vieţii cotidiene, Kiropol plonjează în vis. E un fel de *mag călător printre stele*, un *fecior de împărat fără de stea*. Călător printre stele, timpi, veacuri, lumi, între materie şi transcendenţă, Kiropol scrie un fel de rugăciuni care consemnează plânsul în sine ca exuberanţă. Cert este că, numindu-şi poemele aşa cum am văzut, şi făcând din poeme un martor al existenţei, nu ştim unde începe şi unde sfârşeşte acest discurs. Poemul de început şi cel de sfârşit sunt simple accidente: de ce să nu spunem că poemul, aşa artificios, cum zice Ion Pop, de fapt, parcă neîngrijit,e chiar existenţa lui Miron Kiropol.

Kiropol scrie, deci, *altfel* decât se scrie în mod obişnuit – iar motivaţia, cu un întreg câmp problematizant, e sugerată în poemul următor: „Îşi bătea joc de mine înnegurat înţeleptul. / Ridică mâna şi între policar şi degetul arătător, / Făcând semnul care indica nimicnicia, puţinul, / Îmi spuse rânjind: «Dumneata eşti acela care faci / Poezii nu mai mult decât atât?» / Şi mi-am plecat capul căci spunea adevărul. / Nu eram albia unui fluviu, nu mă înnobilase / Nici un rege. Nu înnoiam cuvintele. / Mă troienise neputinţa. / Nu se arătau din mărgean sirenele. / Singur, vânăt ca străfundul de mare / Mă agăţam de văzduhuri amare / Citind doar ca dureri semnele. / Trăiam într-un eu fără podoabe. / De ce ai îndrăznit să te naşti / Îmi şopteau stelele, cărei siluiri întrupare? / Atunci mi-a vorbit îngerul păzitor: / «Nu vezi că ai în tine mereu aprinsă lumânarea de Paşti?» / Atunci a căzut din carnea mea căderea cea mare, / Şi l-am văzut pe înger şi în întregime am fost rug / Izgonind din ochi orice alt văz. / L-am părăsit pe înţelept părăsind cenuşă / Pe vorbele lui de clacă. / Îngerul punându-mi mâna ca o sabie pe umăr / M-a făcut nu numai patul fluviului / Ci fluviul însuşi, / Din cuvinte am clădit Regate, / Iar stelele s-au născut şi mi-au dat viaţă" (*16 mai 2015*). E aici o *ars poetica* şi chiar mai mult decât atât. Şi, deşi nu-mi propun aici analizarea acestui poem, căci miza citării era doar de a arăta că în spatele angajării poetice nu stă finalitatea unei poezii, ci o anume asumare a viziunilor, nu poţi să nu reţii distanţa antagonică dintre creatorul de poezii, pus sub conotaţii negative, şi vizionarul, creatorul de lumi. Să fii nu doar „albia unui fluviu", ci fluviul însuşi şi deopotrivă rug, şi toate acestea sub semnul simbolic al existenţei care echivalează cu lumânarea aprinsă de Paşti, iată care sunt coordonatele în care se înscrie pentru Miron Kiropol facerea poetică. Iată de ce nu scrie el versuri, poezii – scrierile-i fiind expresia *viziunii ca act*, a viziunii transmutate în existenţă.

Firește, putem face o radiografie mai amănunţită a felului cum se raportează Miron Kiropol la cuvânt – dar nu ştiu dacă vom obţine neapărat un plus de semnificaţie; sigur vom

obține o ilustrare mai atentă și detaliată a ideii deja formulate, căci mi se pare evident că poezia lui Kiropol se întemeiază pe recurența câtorva obsesii, proiectate imaginar, fantasmatic. Tocmai datorită adevărului lor, autenticității care le face posibile, nu vom descoperi în universul lui Kiropol contradicții, ci continuități, dezvoltări. Și dacă vor fi existând idei care par să fie discrepante cu întregul, atunci ideile discrepante aparțin unui întreg încă nedescifrat, neperceput. Problema nu este a *autenticității* lor, ci a limitelor noastre, căci poezia lui Miron Kiropol e obsesivă. Tocmai de aceea, această continuitate pe care o susțineam mai devreme – căci natura, ca să zic așa, nu minte. Iată cum începe primul poem al volumului: „Cuvintele înaintează în mine fără față, / Strigoi vrând să mă îmbrățișeze / sau paji de spirite cu aripi de lumină? / Nu știu de ce inima îmi îngheață / Deși de rugăciune-i plină" (*7 iunie 2013*). *Cuvintele* își asociază *rugăciunea* și *călătoria*, motive, toate acestea trei, recurente și definitorii în poezia lui Miron Kiropol, care constituie osatura unei construcții vizionare și emoționale de anvergură. Și dacă am citat mai devreme din primul poem al volumului, să citim acum din unul de la pagina 183: „De unde vin cu foamea lor de viscol cuvintele? / Le întrebuințez ca și cum ar ieși proaspăt aur din atanor" (*3 iunie 2015*), ori alt poem: „Nu am nimic altceva, nimic altceva, / Doar tortura cuvintelor, / Doar sarea lor de bucurie. / Gras de frumusețe e locul unde mă așez / pentru a descrie puterile cerului. / E adevărat că puțin am împlinit / Din ceea ce mi s-a cerut să clădesc. / Dar cu timpul, cărămidă după cărămidă, / Casa mea s-a făcut turn și meterez, / Fortăreață cu aripi. / Și am înțeles că îngerii vegheau / În mine steaua lor (…)" (*6 august 2015*). Apoi: „Dacă vorbesc dau rugului puteri. / Dacă tac îmi dau mie însumi" (*12 august 2015*).

Este în poeziile acestea un extaz al suferinței purificate, proiectate în călătorie, în vis, care implică o mistică și o hermeneutică. Totul pare însă a fi o revanșă – nu un refugiu. Nu este soluția unui învins (citim: „Viață de câine jupuit de viu am avut – *29 iunie 2015*) – ci orgoliul aproape christic al depășirii concretului. „Vei fi acum călătorie pură / A fantasmelor în visul fără leac", citim într-un loc (*15 februarie 2015*). Altundeva, într-un scenariu dramatic (*19 iulie 2015*): „Eu calc pe aur când umblu peste rumegușul verii / Cu picioarele astea învelite în goliciune. / Le aud cum atingând țărâna cântă, / iar cel ce cântă e venit din cer. / Mut se înșiră cuvintele, / Vorbesc numai prin surâs", spune Copilul, una dintre vocile scenariului dramatic. Altundeva (*16 august 2015*): „Înaintez prin locuri ce au fost. / Poate trăiesc și fără să vreau m-am rătăcit / În ele purtat de spuma adierii. // Vreau să învăț ceea ce a rămas neînvățat; / Chiar dacă totul pare pierdut, / În mister nimic nu e pierde". În fine, cine este acest eu care „orbecăi(e) prin năruire" (*26 octombrie 2015*) și care spune „Sunt în pământ, sunt în cer, / Încă necreat" (*27 octombrie 2015*) sau „Aș râde de mine însumi / dacă aș mai fi în trup, / Dar sunt departe ca în ceață, / Din lumea de dincolo aud un cânt, / pare că se luminează de ziuă (…)"? Confesiunea aceasta – care are în centru ideea de rătăcire, călătorie, peregrinare în spații care eludează tot ceea ce ține de materialitatea imediatului, de viața concretă – se înscrie într-un scenariu de natură inițiatică, ce presupune o mistică. Dar o mistică neprogramatică. Citim: „Din loc în loc de taină am călătorit / Fără să știu de ce împins de voci / În foc, dincolo de Culme (…) / dureros rătăcind prin lumi intermediare. / Sabia o aștepta la câte un colț / De pustiu și în gâtlej primea nisipul / Ca unic tain ritual" (*29 decembrie 2014*). Altundeva: „Vino cutremurare să-ți aud / Râsul plângând, / Mercurul ermetic, / Totul e aripi chiar dacă zborul încetează" (*12 ianuarie 2015*). Spinii, aurul, alte elemente simbolice fac parte din acest scenariu hermeneutic, al transmundării, rătăcirea, călătoria, migrarea implicând o metamorfoză. Tot ceea ce se petrece în „epopeea" lui Miron Kiropol ar putea fi plasat în zona unei *imitatio Christi* – și, în felul acesta, în proximitatea lui Cezar Ivănescu. În fond, titlurile volumelor publicate de Kiropol în România înainte de a pleca în exil (*Jocul lui Adam, Schimbarea la față, Rosarium*) se situează în aceste coordonate.

Descinzând din poezia eminesciană şi asumându-şi această descendenţă, făcând din propria existenţă o experienţă christică, Cezar Ivănescu nu scrie poeme, ci invocaţii orgolioase dintr-un timp căzut inserate în viziuni cosmice. Or, Miron Kiropol se situează în aceste coordonate, chiar dacă orgoliul a dispărut aproape cu totul (în locul eului, o fervoare a materiei) şi chiar dacă experienţa christică e mutată uneori în mitologii precreştine (într-un loc e invocată Artemis). Oricum, e la mijloc o jertfă: „Dacă universul mă îngroapă / E pentru a mă sărbători" (*5-6 iunie 2015*), citim într-un loc. Pe de altă parte, Kiropol nu-şi face scrupule de expresivitate – el pur şi simplu comunică o experienţă care depăşeşte subiectul şi existenţa lui imediată. Coordonatele în care se înscrie această experienţă nu sunt sociale, politice, morale – ci mai degrabă antropologice. Dar şi aşa, exemplaritatea îi este dată de unicitatea ei. O poezie puternic corelată imaginilor, visului scrie, prin urmare, Kiropol – dar nu în maniera suprarealiştilor. Pe de altă parte, deşi în proximitatea livrescului, poezia lui este expresia unei naturi poetice. Referinţele livreşti fac parte din orizontul propriei existenţe. Rilke, Jules Supervielle, Keats, Pascoli, Clemenat Marot, Apollinaire, E.A.Poe şi alţi poeţi sunt invocaţi în poezia lui Kiropol din dorinţa de a dezvălui că propriul discurs poetic aparţine unui dialog poetic; numite *prelucrări*, poemele lui Kiropol au deopotrivă osatura revanşei vizionare, a călătoriei care îşi asociază plânsul şi rugăciunea, a plânsului care glorifică suferinţa, într-o revărsare necontrolată, o descătuşare de energie. Tocmai de aceea, nu poeme scrie Miron Kiropol. Iar aceste dialoguri fac parte din existenţa lui cotidiană. Aşadar, iată de ce jurnalul poetic e o epopee poetică.

Cu toate acestea, adică cu tot acest sens al întregului care angajează un subiect care iese din sine pentru a locui în cosmic şi mitic, sunt câteva poeme care, citite izolat, au forţa nu a materiei stelare, privite în anvergura ei, ci a unor cristale. Le citim tocmai pentru forţa lor: „Nu am auzul fin, nu am vederea bună. / De nu-i adevărat, cerul să-mi spună. / Mi-e viaţa înghiţită de potop, / Când voi muri nu ştiu cum să mă-ngrop, / Nu în costum cu papion la gât. / Nu marmura să-mi ţină de urât. / Nu busuioc vărsând deasupra mea / Apă sfinţită ca plâns de peruzea. / În viaţă n-am avut convoi de nuntă. / Mireasa mea a fost moarte fecundă. / Copilul ce-am avut mormânt se cască / În vis gonit de taina părintească. / Tatăl mi-a fost duşmanul cel mai mare. / Încă şi azi, când viu, când mort mi-apare. / Îl scuip şi blestemându-l îl arunc / Din gândul c-ar putea să-mi fie prunc, / Să nască într-o viaţă viitoare / Din mine-mperecheat cu o nălucă. / Se-aşterne timpul ca întunecare / Şi-ar vrea din carne să se ducă" (*26 august 2015*). Sau: „E periculos să scoţi capul ameţit pe fereastra trenului, / Aşa cum e scris, / dar mai periculos e să ai nevastă şi copii. / Deci pentru nimic în lume să nu-ţi pui pirostriile în cap / Căci fără să ştii când eşti împins în groapă / Ascultă bine, ucenicule, tu, sufletul tatii, / Lumea e mică şi prea mare e puterea ta de viaţă, / Eşti fiul lui Hristos. / Să te încumeţi la orice faptă de poezie, / În timp ce deşertăciune huruie împrejurul tău lumea. / Nu eşti al ei, hulubaşule, / Nu grohăi ca vânzătorii sufletului la bursă, / Nu te lăşi ademenit de Satana, / Nu născoceşti vanitate. / Gonit din calea raţiunii faci minuni" (*11 iulie 2015*). Sau: „Poate sub pământ un arhivar se ocupă / Ca pe pământ de cei vii, / De cei morţi, / De cei care se pregătesc să treacă vămile. / Un arhivar ne numără şi acolo degetele, / Unghiile, câte fire de păr avem, / Câtă inimă, / Câtă trecere avem la paradis. / face dosare cu tot ceea ce ni s-a întâmplat / În viaţa de aici, în cea de dincolo, / O face cu adâncă aplicaţie, / Cocoşat peste file înnegrite / ca de pasăre de noapte zburând / După pradă. / Din când în când, milos, / Lasă o lacrimă să cadă / Spălând câte o pagină prea de tot neagră / Şi pune în locul ei / Câteva rânduri despre înviere" (*4 aprilie 2015*).

Firește, Miron Kiropol își asumă toate aceste *abateri* de la convențiile poeziei. De aici, și excelența, și izolarea (a se citi neînțelegerea) sa. Dar poate că natura sa poetică, cumva macedonskiană, va avea totuși câștig de cauză. Poet adevărat, într-un sens care implică opțiuni

radicale pentru un fel de a fi, el refuză orice formă de socializare a poeziei, chiar și pe aceea care, specifică modernității, are în vedere strategia efectelor produse. Nu efecte poetice caută Miron Kiropol; poezia lui este chiar coborârea într-un atanor care amestecă existența și ideea, spiritul și materia, viziunile și biografia. Poate că cineva ar putea vorbi despre o criză de formare; rămas în stadiul asocial al ingenuității, Kiropol asociază poezia cu acest jurnal al existenței, epopee a unui eu deopotrivă beat și îndurerat de lume.

BIBLIOGRAPHY

Kiropol, Miron, *La marginea foculuiextrem*, Prefață: Gheorghe Grigurcu, Editura Vinea, București, 2018.
Cristea, Valeriu, Kiropol, Miron, în Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii* Române, E/K, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005., p. 776-778.
Diaconu, Mircea, *Miron Kiropol. Un funambul al imaterialităţii,* în „România literară", nr. 44, 4-10 nov. 1998, p. 11.
Diaconu, Mircea, *Poeţi din exil (Al. Lungu, Miron Kiropol)*, în „Convorbiri Literare", nr. 12/ 1997.
Grigurcu, Gheorghe, *Stihia Miron Kiropol*, în „România Literară", nr. 1-2, 2015, p. 25.
Livescu, Cristian, *Miron Kiropol, căutătorul de miracole în profunzimi de ființă*, în"Convorbiri Literare", nr. 3 (279), martie 2019, p. 70-75.
Pop, Ion, *Miron Kiropol*, în *Poezia românească neomodernistă*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, p. 628-632.
Pop, Ion, *Kiropol Miron*, în Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul Scriitorilor Români*, D-L, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998, p. 703-705.
Simion, Eugen, *Un poet creștin*, în „România Literară", nr. 26/1990.